

Федорович Ірина Михайлівна,

к. е. н., викладач кафедри

фінансів суб'єктів господарювання і страхування,

Тернопільський національний економічний університет

СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУЦІЙНИХ УЧАСНИКІВ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Важливою ланкою інфраструктури фондового ринку, яка прямо впливає на ефективність його функціонування є інституційні учасники фондового ринку, які займають особливу роль на ринку та нерозривно взаємодіють з іншими учасниками. При цьому, успішний результат діяльності суб'єктів залежить від багатьох чинників до яких варто віднести: дієвий механізм реалізації нормативно-правової бази, високий рівень інформаційної прозорості ринку, ліквідність фінансових інструментів, низький ступінь ризиків, достатній рівень захисту прав інвесторів, якісна система державного регулювання, сформовані конкурентні умови для розвитку учасників інфраструктури, інвестиційна привабливість.

Основними суб'єктами, які здійснюють діяльність на фондовому ринку та перебувають у тісній взаємодії є емітенти, інвестори та фінансові посередники. Діяльність учасників фондового ринку перебуває під наглядом державних органів, так державне регулювання повинне оперативно реагувати на потреби ринку шляхом постійного моніторингу діяльності учасників фондового ринку, сприяти пошуку оптимального балансу інтересів емітентів та інвесторів, а також створювати належні умови для ефективної діяльності на ринку цінних паперів. Основним органом державного регулювання ринку цінних паперів є Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Механізм функціонування фондового ринку полягає у тісній взаємодії та взаємозв'язку різноманітних суб'єктів, зокрема: держави, яка здійснює нагляд та контроль за суб'єктами; емітентів, які випускають цінні папери та зацікавлені у мобілізації вільних коштів; інвесторів, що мають фінансові ресурси, купують цінні папери і шукають

вигідного їхнього розміщення; посередників (дилерів, брокерів, маклерів), які забезпечують обіг цінних паперів та здійснення різноманітних фондових операцій [1, с. 154].

Зокрема, кількість професійних учасників на фондовому ринку впродовж 2012–2017 рр. істотно зменшились. Обсяги торгів на фондових біржах за аналізовані періоди також скоротилися. Водночас спостерігається зменшення кількості професійних учасників, які отримали ліцензії на проведення окремих видів діяльності. Найактивнішими організаторами торгівлі були фондова біржа «Перспектива» та ПФТС. Щодо обсягу біржових контрактів, то спостерігається значний спад даного показника. Відтак, сучасний фондовий ринок є недостатньо привабливий для його суб'єктів, тому потребує поступового розширення. Скорочення частки цінних паперів в активах інституційних інвесторів негативно впливає на економіку загалом, а в свою чергу це може призвести до стримування розвитку ринку цінних паперів, росту тінізації інвестиційного бізнесу, використання учасниками непрозорих схем інвестування.

Важливою складовою сучасного фондового ринку є наявність ефективного біржового ринку. Відтак, у 2017 р. найбільший обсяг торгів здійснювався на фондовій біржі Перспектива. Проте, обсяги торгів на усіх фондових біржах (за виключенням фондової біржі ПФТС) демонструють спад. Це спричинено, насамперед, різким падінням неринкових угод на організованому ринку. Разом з цим, впродовж 2012–2017 рр. динаміка кількості суб'єктів та обсягу випусків цінних паперів ІСІ зросла. Щодо недержавних пенсійних фондів та страхових компаній то кількість їх поступово зменшується. Вартість портфеля цінних паперів банківських установ впродовж останніх п'яти років зросла більш, ніж у 2 рази, проте кількість комерційних банків зменшилась [2].

Вагомою причиною спаду окремих показників та зниження ефективності фондового ринку є те, що він не відповідає інтересам потенційних учасників ринку, через що значна кількість суб'єктів не бере участі у процесах інвестування. Для приваблення інвестиційної діяльності на фондовому ринку, повинна існувати розвинена інфраструктура ринку цінних паперів, широкий спектр інструментів, а

також забезпечення ефективного механізму взаємодії інституційних учасників ринку.

Водночас, слід зазначити, що основними проблемами, які стримують ефективне функціонування учасників на фондовому ринку України є: низький рівень захисту прав власників і покупців цінних паперів; недосконалість нормативно-правової бази; низький рівень інформаційного забезпечення суб'єктів ринку, внаслідок чого створюються тіньові фінансові операції з цінними паперами; відсутність рівних умов для всіх реальних і потенційних учасників, щодо здійснення операцій, пов'язаних із купівлею/продажем цінних паперів; високий ступінь ризиків; відсутність довіри між учасниками ринку.

На нашу думку, з метою покращення функціонування інституційних учасників на фондовому ринку України в сучасних умовах доцільним є:

- удосконалення нормативно-правової бази, яка регулює діяльність цих суб'єктів та надає можливість доступу до широкого кола фінансових інструментів;
- створення та вдосконалення наявних інститутів, спрямованих на підтримку довіри і стабільності економічної системи та її елемента – фондового ринку;
- забезпечення створення такого ринку, який враховував би потреби економічних суб'єктів;
- формування достатньої інвестиційної бази за рахунок національних та іноземних інвесторів;
- забезпечення захисту прав інвесторів на основі застосування заходів з запобігання та припинення порушень законодавства на фондовому ринку, застосування санкцій у разі порушення норм чинного законодавства;
- підвищення ролі інституційних учасників ринку цінних паперів, зокрема страхових компаній, пенсійних та інвестиційних фондів, громадян.
- внесення змін до фінансової звітності, яка пов'язана з інвестиційною діяльністю усіх типів інституційних інвесторів, що дасть можливість здійснювати моніторинг ринку інституційних інвесторів;

– вдосконалення податкового регулювання з метою стимулювання діяльності суб'єктів, що може призвести до збільшення обсягу інвестицій в реальний сектор економіки.

Література:

1. Фаріон В. Я. Роль посередників на фінансовому ринку України / В. Я. Фаріон, Я. М. Фаріон // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; ред. кол.: В. А. Дерій (голов. ред) та ін. – Тернопіль: Видавничо - поліграфічний центр ТНЕУ «Економічна думка», 2016. – №1. – Том 24. – С. 153-160.

2. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nssmc.gov.ua.